

Urednik
Nikola Petaković

Dizajn korica
Dragan Bibin

Copyright © 2012 Čarobna knjiga

ISBN 978-86-7702-235-8

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2012.

Gorčin Stojanović

PASIVNI OFSAJD

(KAFANSKA RAZMATRANJA)

SADRŽAJ

Zašto volim(o) fudbal	23
2000	27
Španski kapričo (uz gostovanje Crvene Zvezde u Španiji)	29
Zašto volim Čelsi i Valensiju	32
Kako je Bata M. demokratizovao komšije (Hrvatska-SRJ, kvalifikacije za EP)	35
Udri bogataša (o grubosti na terenu)	38
Slike iz provincije (o Realu, Barseloni i malim klubovima)	41
Rane & ožiljci (uz utakmicu Španija SRJ na EP)	43
Nije sve u lovi, ima nešto i u kućnom vaspitanju (o gospodstvu Gabrijele Batistute)	45
Jugonostalgija praecox (o prošlosti i sadašnjosti)	48
Edson Armando don Dijego (o odnosu Pele i Maradone)	51
2001	55
Konkurs za kralja (o povratku Ronalda)	57
I autogol je pogodak (o autogolovima, stvarnim i simboličkim)	60
Kuda idem, odakle dolazim (uz utakmicu SRJ-Rusija)	63
Kapitenska traka (o nepozivanju Piksija Stojkovića u reprezentaciju)	66
Derbi (o neodigranom beogradskom derbiju)	68
Ajde kao derbi (o ipak odigranom beogradskom derbiju)	71
Božiji dan (nedelja, nogometni dan)	74
2002	77
Igra na nerešeno (o promeni imena SRJ u SCG)	79
Domaći zadatak (o Ronaldinu na Svetskom prvenstvu)	83
Zbogom, Pele (o taštini kralja fudbala)	86
Švedski standard (uz utakmicu Partizan-Hamarbi)	89

Do pobedata i po nea (uz utakmicu Italija-SCG)	92
Volej ili smrt (o Zidanu u finalu Lige šampiona)	95
Dugo putovanje u Jevropu (kvalifikacije za Evropu)	99
2003	103
Premijerska liga (uz utakmicu Liverpool-Arsenal)	105
Lekcija Rafe Beniteza (o pobedi Valensije nad Realom)	108
Početna nervoza i kako je lečiti (uz prvu utakmicu Partizana u Ligi šampiona)	111
Strah i njegov gospodar (Partizan-Real, Liga šampiona)	114
The End (o poslednjoj utakmici Partizana u LŠ)	117
Derbi života (još o utakmici Partizan Real)	120
Udeo čuda i truda (uz ulazak Partizana u Ligu šampiona)	123
2004.	127
Izborni rezultat (uz Peleov izbor sto najboljih igrača)	129
Pravda i nepravda (Arsenal u finišu Lige šampiona)	132
Lisabonska priča (trijumf Grčke na Evropskom prvenstvu)	135
Đunta sa sitnim nutom (olimpijska reprezentacija SCG)	138
Humoreska (Tunis-SCG na Olimpijadi)	141
Umetnost odbrane (Milan-Barselona, Liga šampiona)	144
Umetnost napada (Barselona-Milan, revanš)	147
Proleće u decembru (Partizanovo evropsko proleće)	150
Godina Nasmejanog Dečaka (o Ronaldinju)	153
2005	157
Spori pasovi (o našem načinu igre)	159
Lepota kao slabost (o Morinju)	162
Carigradske vedute (pred finale LŠ, Milan-Liverpul)	165
Osvit novog doba (Milan-Liverpul, istanbulsko finale)	168
Dve banke (o Maradoni i Piksiju)	171
Kad se opet mrtvi probudimo (Partizan-Petah Tikva)	174
Početak raspleta (kraj kvalifikacija za Svetsko prvenstvo)	177
R. (o Ronaldinju, opet)	180

2006	183
Višak vrednosti (o Leu Mesiju)	185
No más (Etov odgovor na rasizam sa tribina)	188
Novi Holivud (pred Svetsko prvenstvo u Nemačkoj)	191
Praznik bez radosti (finale LS Barselona-Arsenal)	194
Defanzivna misao (SCG-Obala Slonovače na SP)	197
Mera stvari (četvrtfinale SP u Nemačkoj)	200
Druga liga, istok (o istočnoevropskom fudbalu)	203
Osmeh tela (o Ronaldinju, naravno)	206
2007	209
Lepotica i zver (o Bekamu)	211
Gegen den modernen fussball (o utakmici Bajern-Real u Minhenu)	214
Samo za inteligentne (o srpskom fudbalu)	217
Gluva Evropa (o navijačkom podaništvu)	220
U odsustvu suverena (upražnjeno mesto fudbalskog kralja)	223
Srbija do Nagoje (uz Piksijev oproštaj)	226
2008	229
Budućnost je u jajima (o mladim talentima)	231
Vreme sporta i rasonode (još jednom o našem derbiju)	234
La comedia è finita (o utakmici Milan-Arsenal)	237
Lep ili uporan (pred finale EP, Španija-Nemačka)	240
Lepi i uporni (posle finala EP)	243
Tim (o Antiću i Srbiji)	246
Lepota i ludilo (o pobedi Totenhema nad Arsenalom)	249
Stari maći i prvi maćići (o Del Pjeru i drugim velikanima)	252
Lažni car (o Kristijanu Ronaldu)	255
2009	259
Tri priče o budućnosti (o trenerima, velikim i još većim)	261
Nikad nećeš hodati sam(o Liverpulu)	264
Liga izuzetnih džentlmena (pred finale Mančester-Barselona)	267
Propuštena prilika (Partizan-Tuluz)	270

Jubilej (o destogodišnjici Pasivnog ofsajda)	273
O odlasku na stadion	276
Pljačka veka (Francuska-Irska, Anrijeva ruka)	279
Godišnji izveštaj (o našem i svetskom fudbalu 2009)	282
2010	285
Povratak Vitkog Bledog Vojvode (o Dejvidu Bekamu)	287
Madrid, Kalesija (o Miralemu Pjaniću, Lion-Real)	290
Šta je nama (mundijal)? (o merenju vremena svetskim prvenstvima)	293
Posle pada (o Srbiji na Svetskom prvenstvu)	296
Evropsko prvenstvo (uz polufinale Mundijala)	299
Španska mušica (o španskoj tituli i našem padu)	302
Balkanska pravila (balkanske zemlje u kvalifikacijama za EP)	305
Mera za meru (Partizan-Arsenal, Liga šampiona)	308
Gora prošlost (o golmanu Partizana)	311
Ko je ukrao loptu (Barseloninih pet golova Realu)	314
2011	317
Tri boje: žuto (o Robertu Prosinečkom)	319
Kontrarevolucionarne delatnosti (o novcu u fudbalu)	322
U senci kraja epohe (o Zubi Ronaldu i onima posle njega)	325
Pevanje i mišljenje (utakmica Barselona-Mančester)	328
Škija (odlazak Josipa Katalinskog)	331
Pravo ime igre (oproštaj pravog Ronalda)	334
Tomislav Ivić (odlazak Šjor Ivana)	337
Milonga za Lea Mesija (Mesi i Argentina)	341
Veliki i mali Drugi (podsećanje na Fljamurtari)	344
Neka malih (uz Kopa Amerika)	347
Tandara-broč (o srpskom fudbalskom murdarluku)	350
Komesar i jogi (Morinjo i Gvardiola)	353
I od svega toga ništa (odlazak Marka Markovića)	356
2012	361
Pasivni ofsajd, večiti (srpski fudbal danas)	363

UVOD

Kada sam u poslednjoj godini prošlog veka počeo pisati o fudbalu, na iščuđavanje onih koji me ne znaju i s podrškom onih drugih, bilo je to zato što sam iscrpao ceo jedan diskurs: pisati o drugim, naizgled važnim stvarima postalo je gotovo bespredmetno. Činio sam to godinama, a zaliha misli, reči i pojmova koje sam rabio sahnula je svakim novim posezanjem u taj fundus. Prostije rečeno, više se nije imalo šta reći o bedi u kojoj smo živeli. Osim, možda, poneke psovke. A i ta se zbirka istanjila.

Fudbal se već nekoliko puta provukao kroz moje ranije kolumne. Uostalom, fudbal je, uz rokenrol, oduvek bio mera stvari u mom svetu. Tamo odakle dolazim, geografski i porodično – trebalo bi reći i „duhovno“, kada ta reč ne bi bila posve izraubovana od silne upotrebe – razmišljanje i govor o Igri predstavljaju stalan izvor potrebe za isijavanjem strasti. Ili za tumačenjem sveta. Ili i za jednim, i za drugim.

U kafanu se, naime, ne može doći bez misli o fudbalu.

Moji roditelji, naročito moj pokojni otac, Velimir Stojanović, naučili su me gledanju fudbalskih utakmica. Bejaše to porodična svetkovina na kojoj se o viđenom razgovaralo sa istom merom ozbiljnosti i jednakom količinom uložene strasti kao i kad se govorilo o pozorištu, filmu, književnosti ili politici. Moj je otac, za razliku od mene, imao fudbalskog dara. Na jednoj fotografiji iz sredine pedesetih, sačuvanoj u koferčetu u kome se nalaze porodična istorija i mitologija, može se videti grupa vitkih dečaka oprljenih suncem, u prevelikim dresovima, poređanih u dva reda, kako već spada – jedni

čuče, drugi stoje, na nekoj pustoj ledini: to su pripreme fudbalskog tima. Među onima koji stoje, vidi se jedan mršav dečak, pomalo upalih grudi u kojima, tada se to još ne zna, kuca srce sa urođenom endemskom manom. To je moj tata.

Vidim ga, četvrt veka kasnije, kako nervozno hoda kroz dnevnu sobu, posle utakmice Španija – Jugoslavija, Svetsko prvenstvo, sudija Sorensen, penal koji to nije bio. I čujem kako u telefon diktira telegram: „Španija je zemlja Don Kihota, ali ovoga puta, viteštvo je bilo na vašoj strani. Srećne vam rane, momci.” U potpisu – „Porodica Stojanović, Sarajevo”.

Dve i po godine kasnije, u novembarskom popodnevnu, moj otac zaspae zauvek s tranzistorom iznad glave, slušajući prenose utakmica Prve savezne lige SFRJ. „Najljepša smrt”, rekao je moj najbolji drug, najbolji prijatelj i kum, Nedim Tanović, odvjetnik zagrebački, čovek koji već trideset pet godina počinje dan „Sportskim novostima”. I koji, dok ovo pišem, negde u Poznanju, pije pivo s navijačima Hrvatske na Evropskom prvenstvu.

Prošle su još neke godine, a onda je izašla knjiga Boža Koprivice, „Volej i sluh”, knjiga o književnosti, fudbalu i smrti. Potom još i „Kiš, Borhes, Maradona”, na iste teme.

A jednom, u vreme Svetskog u Francuskoj, posle dve nedelje neviđanja, došao sam kod mame na ručak. Rešio sam da, posle odgledanih svih dotadašnjih, preskočim popodnevnu utakmicu, bilo je već treće kolo u grupi, igrala je, recimo, Saudijska Arabija ili tako neko, protiv nekoga ko već beše prošao dalje. „Sine, da završi utakmica, pa da ručamo”, kazala je moja majka.

To su razlozi ovih kafanskih razmatranja o fudbalu. Arogancija iskazivanja nepobitnog stava, baš kao i očigledne omaške pritom načinjene, posledica su, dakle, činjenice da je ovde reč o kafanskom diskursu. To nije opravdanje. To je naprosto tako.

Ova knjiga, dakle, posvećena je mojim roditeljima i mom kumu.

Zahvaliti još moram i Veselinu Simonoviću, uredniku „Blica” i „Blic njuza”, na pozivu za pisanje, kao i na svim godinama objavljivanja rubrike „Pasivni ofsajd”.

Knjige, nadalje, ne bi bilo bez odlučnosti i uredničke preciznosti Nikole Petakovića. Presudni izbor iz obilja tekstova – blizu šest stotina, naime – jeste njegov.

Božo Koprivica pak trajni je izvor inspiracije. Baš kao i kafanski susreti sa znanim i neznanim ljudima. Ako ova knjiga ima izvesnu setnu notu, onda je to zbog toga što je sve manje kafanskih razmatranja. O fudbalu i o životu. O umetnosti, dakle.

GRBAVICA, SLIKE DETINJSTVA

Jednom je Ivica Osim pomogao mojoj majci da moja drvena kolica, i mene u njima, unese u autobus. Bilo je to, razume se, na Grbavici, gde sam rođen i gde sam prohodao. Godina je mogla biti šezdeset sedma ili osma, s obzirom na to da sam rođen one godine kada je Partizan igrao finale Kupa šampiona, a *The Beatles* objavili *Revolver*. Možda je to baš bilo u onoj godini kada je Osim, sa Džajićem, blistao na evropskom Kupu nacija, tada se to tako zvalo, a onda se povredio i nije igrao nesrećno finale, pokradeno od onog Dinsta, prvog u nizu sudija koje smo mrzeli pre nego što smo počeli da mrzimo jedni druge. Osim je bio plav i lep, možda je zato moja majka bila toliko ponosna. Ta mitska činjenica mog detinjstva ponavlja se i dan-danas kao deo porodične mitologije, arheologije bolje prošlosti, sećanja na vremena bezrazložne sreće.

Druga važna – i ne više mitska, nego doživljena – činjenica mog odrastanja na Grbavici bilo je Željino osvajanje prve titule šampiona. To je, valjda, sedamdeset druga, i to je druga velika karnevalska situacija mog života. Prva je premijera filma „Valter brani Sarajevo” u Skenderiji. Valja reći kako je zapadna granica mog sveta počivala upravo na stadionu „Grbavica”, toliko sam daleko smeo otići od naše zgrade u Lenjinovoj. Iako sam već činom rođenja postao *grobar* treće generacije u očevoj porodici (za mlade i neupućene, ako ima takvih: *grobari* su navijači Partizana, fudbalskog kluba iz Beograda, nekada člana takozvane *velike četvorke*), ni mom ocu, a pogotovo ne mojoj majci, nije bilo mrsko to što sam tražio da, kao i sva ostala deca u komšiluku, imam plavu zastavu. Majka je u tu svrhu upotrebila

jedan stari stolnjak, a drška je bila, mislim, od metle. Mahao sam, kao i svi drugi, kolonama automobila koje su tutnjale Lenjinovom, Zagrebačkom i drugim grbavičkim ulicama, sirene su svirale, leci su padali s neba, a mi smo stalno odlazili do kuće braće Kojović, blizu stadiona, da, kao, pijemo vode koju nam je točila njihova majka, i da jedni druge lažemo kako smo baš videli Dragana ili Slobodana. Nismo još znali da čitamo i pišemo, ali znali smo ko su Milan Ribar, braća Kojović, Janjuš, Deraković, Bećirspahić, Sprečo. Naročito smo znali ko je Josip Bukal. Za njega se pričalo da ima najjači udarac u Evropi, da mu se u noći osvajanja šampionata rodila kćerka i da joj je dao ime Šampionka. Pretpostavljam da je samo ono prvo bilo blizu istini. Najviše smo, međutim, znali ko je jedan drugi Josip. On se prezivao Katalinski, nadimak mu je bio Škija, i bio je najbolji libero na svetu, ako mene pitate. Dobro, i Kajzer Franc je bio okej, ali on je u moj život ušao dve godine kasnije. I to zahvaljujući Škiji Katalinskom. Ivica Osim tada više nije igrao za FK Željezničar i zato nikada nije bio prvak SFRJ u fudbalu kao igrač. Biće to drugi u nizu velikih pehova jednog od najboljih ljudi jugoslovenskog fudbala. Novinari su ga zvali Štraus sa Miljacke, a svi ostali znali su da je on jednostavno – Švabo. To mi se nije sasvim dopadalo, zato što su Švabe bile oni što ih mlata Valter, Zis, Mirko i Slavko. Moja majka je govorila da Osim na terenu pleše, a da se drugi tuku.

Dakle, Josip Katalinski, treća mitska činjenica mog fudbalskog detinjstva. Trinaestog februara sedamdeset četvrte, na stadionu „Vald”, u Frankfurtu na Majni, Škija je dao gol i mi smo otišli na Svetsko prvenstvo u Nemačkoj. To se zvalo *Veltmajstersaft*, i to je bila prva reč nemačkog jezika koju smo izgovarali sa strahopoštovanjem zato što nije bila iz filma „Valter brani Sarajevo” Hajrudina Šibe Kravavca, a to je, kao što je poznato, najbolji film svih vremena i svi smo ga znali napamet. Škija je dao gol Iribaru, a igrao je za Želju. Ja sam stanovao na Grbavici i imao sam sva prava smatrati da je taj gol više moj nego nekog ko je rođen, uzmimo, na Koševu.

Pre nego što me je deda odveo na Stadion JNA, da zauvek postanem nepokolebljivi *grobar*, bio sam na stadionu „Grbavica”, na onim drvenim tribinama, na Zapadu. Željo tada nije igrao tamo, nego na Koševu, a tribine su bile toliko trule i toliko su škripitale da sam bio siguran kako ćemo propasti pre kraja neke juniorske utakmice. Kasnije će stadion biti obnovljen, dobiće reflektore i betonske tribine, i one duboke mreže kakve je imao Bajern, u kom je igrao Bekenbauer i koji je tri puta zaredom bio prvak Evrope. Ja sam se, međutim, odselio s Grbavice, svet je postajao manji što sam ja bivao veći, Željo je čak ispao iz Prve lige da se u nju odmah vrati, na Koševu je došao Pape, a Škija je igrao u Francuskoj. Otac je otišao u Monte Karlo da pokaže film „Žena s krajolikom” Ivica Matića, najlepše parče filmske trake snimljeno u Bosni, Ivica je već, poput svog junaka, *otišô kô što je i došô – kô da si dlaku prekinô*, a čale se vratio s bubamarom u tri boje, plavo-belo-crveno, kupljenom u Nici, i s tri potpisa na belim poljima: Toplak, Bjeković, Katalinski. Ja sam još u životu imao autograme Nikole Plećaša, Dragutina Šurbeka i Mate Parlova. Da sam još imao autogram Krešimira Ćosića, više mi ništa ne bi bilo potrebno. Nisam više živeo na Grbavici, ali Grbavica je došla k meni. Imati Škijin potpis bilo je kao imati telefonski broj grofa Monte Krista. Ili se družiti s Tomom Sojerom.

Potom sam odrastao. Kao i Željo. I dalje sam navijao za Partizan, i dalje sam voleo Željezničar, i dalje nisam išao kod Sline na čevape zato što je on (bio) *pitari*, a *pitari* su se pajtali sa *ciganima*. Onda je Švabo ponovo došao na Grbavicu. Poslednji put sam bio tamo marta osamdeset četvrte, na derbiju. Bilo je 5 : 3 ili 5 : 4, ne sećam se više, *pitari* su pukli, a Željo je, pod Osimom, išao ka Videotonu, prvoj mitskoj slici poraza moje mladosti. Iste te godine, u novembru, moj otac je zaspao slušajući nedeljne prenose utakmica Prve lige. I nikad se više nije probudio. Švabo je došao u reprezentaciju Jugoslavije. Počeo je rezultatom 1 : 4, protiv Engleza, u Rupi (za neupućene – stadion FK Crvena zvezda, poznat i pod lažnim imenom Maraka-

na), bio sam tamo tada. Onda je Švabo odveo SFRJ u Italiju, a to je druga mitska slika pada. Onda je te države nestalo, a Švabo je još jedno vreme bio u Partizanu.

I tako se krug zatvorio.